

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 2011
Warszawa, 21 listopada 2025 r.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 33 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt uchwały:

- w sprawie ustanowienia Dni Pamięci Rewolty Grudniowej 1970.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem uchwały upoważniamy pana posła Piotra Adamowicza.

(-) Piotr Adamowicz; (-) Zofia Czernow; (-) Joanna Frydrych; (-) Konrad Frysztak; (-) Krzysztof Gadowski; (-) Barbara Grygorcewicz; (-) Jacek Karnowski; (-) Iwona Karolewska; (-) Magdalena Małgorzata Kołodziejczak; (-) Zbigniew Konwiński; (-) Urszula Koszutska; (-) Piotr Lachowicz; (-) Artur Jarosław Łacki; (-) Dorota Marek; (-) Paweł Masełko; (-) Jerzy Meysztowicz; (-) Arkadiusz Myrcha; (-) Lucjan Marek Pietrzczyk; (-) Marek Sowa; (-) Henryk Szopiński; (-) Łukasz Ściebiorowski; (-) Apoloniusz Tajner; (-) Adrian Witczak; (-) Mariusz Witczak; (-) Przemysław Witek.

UCHWAŁA

Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

z dnia

w sprawie ustanowienia Dni Pamięci Rewolty Grudniowej 1970

Grudzień '70 to jedna z najtragiczniejszych dat w najnowszej historii naszej Ojczyzny. Wtedy to robotnicy upomnieli się o godność, chleb i wolność. Niedemokratyczne rządy i fatalna sytuacja ekonomiczna w połowie grudnia 1970 roku wyprowadziły ludzi na ulice. Komunistyczna władza zamiast rozmów z protestującymi wybrała rozwiązanie siłowe, wysyłając na ulice milicję i wojsko z rozkazem strzelania do ludzi. Do najtragiczniejszych wydarzeń doszło na ulicach Gdańska, Gdyni, Szczecina i Elbląga. To wtedy robotnicy ponieśli na drzwiach, niczym na katafalku, ciało zabitego 18-letniego chłopaka – Zbyszka Godlewskiego, któremu ballada dała imię Janek Wiśniewski. Zginęło 45 osób, a 1165 odniosło rany.

Tragiczny Grudzień '70 i jego doświadczenie miały wielki wpływ na powstanie w drugiej połowie lat 70. opozycji demokratycznej, ukształtowały pokolenie działaczy robotniczych i stały się jednym z fundamentów wielkiego wolnościowego zrywu Polaków w sierpniu 1980 roku. Tym samym Grudzień '70 jest też symbolicznym miesiącem, gdyż był zaczynem polskiej drogi do wolności odzyskanej w 1989 roku.

Składając hołd ofiarom komunistycznej zbrodni dokonanej w Grudniu '70, dziękując tym, którzy w latach 70. i 80. XX wieku przechowali pamięć o tragedii i domagali się jej upamiętnienia, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanawia w dniach 16–18 grudnia Dni Pamięci Rewolty Grudniowej 1970.

Uzasadnienie

Celem niniejszego projektu uchwały jest ustanowienie Dni Pamięci Rewolty Grudniowej 1970 – dla upamiętnienia robotniczych protestów w 1970 roku oraz złożenia hołdu bohaterskim uczestnikom i tragicznie zmarłym. Jest to także podziękowanie za przechowanie pamięci zarówno osobom prywatnym, jak i zorganizowanej opozycji demokratycznej w PRL, nierzadko doświadczającym za swoje zaangażowanie represji ze strony władzy.

W dniach 14–22 grudnia 1970 roku – głównie w Gdańsku, Gdyni, Elblągu i Szczecinie – wojsko i milicja brutalnie stłumiły robotnicze protesty. Pierwszy strajk ogłosili 14 grudnia pracownicy największego zakładu przemysłowego Wybrzeża – Stoczni Gdańskiej wówczas im. Lenina, domagając się godnych warunków życia i podniesienia płac. Za ich przykładem poszły kolejne przedsiębiorstwa z Gdyni, Elbląga i Szczecina. Komunistyczna władza odpowiedziała siłą. Żołnierzom i milicjantom wydano rozkaz strzelania do robotników. Zginęło 45 osób (43 ofiary – 8 w Gdańsku, 18 w Gdyni, 1 w Elblągu, 16 w Szczecinie oraz 2 milicjantów). Ponadto 1165 osób odniosło rany. Pogrzeby zabitych odbywały się w nocy, często bez udziału rodzin. Śmierć młodych ludzi, zwłaszcza uczniów szkół podstawowych, stała się symbolem komunistycznego terroru mającego trzymać społeczeństwo w ryzach. Komuniści zacierali prawdę o grudniowej rewolcie, a w następnych latach prześladowali jej przywódców oraz osoby, które domagały się upamiętnienia tych tragicznych dni.

Pamięć o zabitych w grudniu 1970 roku miała wielki wpływ na powstanie w drugiej połowie lat 70. opozycji demokratycznej w PRL. Doświadczenie Grudnia '70 ukształtowało pokolenie działaczy robotniczych, którzy dziesięć lat później stali się liderami Solidarności. Jednym z pierwszych postulatów protestujących w sierpniu 1980 roku było upamiętnienie grudniowych ofiar. W dniu 16 grudnia 1980 roku, zaledwie po trzech miesiącach prac, na placu przed Stoczną Gdańską im. Lenina uroczystie odsłonięto pomnik Poległych Stoczniovców 1970 – pierwszy w komunistycznym imperium pomnik ofiar reżimu, symbol walki o niepodległą i demokratyczną Polskę.

Odpowiadając na apele o godne upamiętnienie strajków i protestów robotniczych w Polsce z grudnia 1970 roku, w dniu 16 grudnia 2024 roku w Europejskim Centrum Solidarności Hanna Wróblewska – ówczesna Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Piotr Adamowicz – przewodniczący sejmowej Komisji Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu, Aleksandra Dulciewicz – Prezydent Miasta Gdańska, Mieczysław Struk – Marszałek Województwa Pomorskiego, Basil Kerski – dyrektor Europejskiego Centrum Solidarności i Henryk Knapieński – przewodniczący Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Poległych Stoczniovców 1970 w Gdańsku, wystąpili z inicjatywą ustanowienia Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Rewolty Grudniowej 1970, który miałby być obchodzony 16 grudnia. Data ta nawiązuje do tragicznych wydarzeń sprzed Bramy nr 2 Stoczni Gdańskiej, kiedy do usiłujących opuścić teren zakładu robotników otwarto ogień, zabito dwóch stoczniovców i raniono kilkunastu. Data została uznana za symboliczną. Dlatego pierwszy za żelazną kurtyną pomnik pamięci ofiar komunistycznej władzy, tj. pomnik Poległych Stoczniovców 1970 został odsłonięty w Gdańsku 16 grudnia 1980 roku.

Mając na uwadze fakt, utrwalonej przez dziesięciolecia tradycji obchodzenia rocznic Grudnia '70 w Gdańsku, Gdyni, Elblągu i w Szczecinie w różnych datach dziennych grudnia, przewodniczący sejmowej Komisji Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu poseł Piotr Adamowicz zwrócił się do prezydentów wspomnianych miast z prośbą o wydanie opinii, jako reprezentantów lokalnych społeczności, która z dat lub obchodzenia rocznicy Grudnia '70 byłaby właściwa.

Prezydenci miast wskazali na różne terminy. I tak, Prezydent Miasta Gdyni wskazała na 17 grudnia utrwalony w pamięci jako „Czarny czwartek”, gdy wojsko otworzyło ogień do udających się do pracy stoczniovców - dzień, w którym zabito Zbigniewa Godlewskiego, uwiecznionego w balladzie jako Janek Wiśniewski. Prezydent Miasta Szczecin wskazał również na 17 grudnia, gdyż to tego dnia miały miejsce najtragiczniejsze wydarzenia w jego mieście – zabito 16 osób. Natomiast Prezydent Miasta Elbląg wyjaśnił, że elbląscy robotnicy, co prawda przyłączyli się do protestów 15 grudnia, jednak najtragiczniejsze wydarzenie miało miejsce trzy dni później, gdy zastrzelono Mariana Sawicza. Jednocześnie dodał, że oddając hołd zastrzelonemu oraz dwóm pozostałym Elblążanom, Zbyszkowi Godlewskiemu i Waldemarowi Rebininowi, którzy zginęli w Trójmieście, obchody w Elblągu odbywają się właśnie 18 grudnia.

Z tych też przytoczonych powyżej powodów proponuje się ustanowienie Dni Pamięci Rewolty Grudniowej 1970 w terminie 16–18 grudnia.

Bez wątpienia doświadczenie Grudnia '70, następnie działalność opozycji demokratycznej w PRL upamiętniającej tragiczne wydarzenia i domagającej się prawdy, stały się jednym z zaczynów Sierpnia'80. W konsekwencji jednym z fundamentów odzyskania przez Polskę i Polaków wolności w 1989 roku.

Pamięć o rewolcie grudniowej 1970 stała się też niezbywalnym elementem regionalnej tożsamości i jest mocno zakorzeniona w zbiorowej, lokalnej świadomości historycznej. Jednakże w pamięci ogólnopolskiej nie zawsze funkcjonuje w stopniu adekwatnym do swojego znaczenia i wpływu, jaki rewolta wywarła na najnowszą historię naszego kraju. Mając na uwadze należyte upamiętnienie wydarzeń Grudnia '70, kultywowanie pamięci o naszych przodkach walczących o niepodległość i upowszechnienie wiedzy o polskiej drodze do demokracji i wolności, ustanowienie dni 16–18 grudnia Dniami Pamięci Rewolty Grudniowej 1970 jest w pełni uzasadnione. Szczególnie biorąc pod uwagę coraz mniej liczne grono żyjących działaczy opozycji, świadków tych historycznych wydarzeń, dla których to święto stanowić będzie kolejny wyraz pamięci i szacunku obecnych pokoleń. Rolą państwa zaś jest przekazywanie przyszłym pokoleniom pamięci o fundamentach polskiej drogi do odzyskania wolności w 1989 roku.

W przypadku pozytywnego zakończenia procedury legislacyjnej, obchody 55. rocznicy Rewolty Grudniowej 1970, stanowić będą pierwsze upamiętnienie tego doniosłego wydarzenia w ramach nowo ustanowionych dni pamięci.